

Smaranda Vultur

Talentul bucuriei - Interviu cu Simina Ivan

În 29 noiembrie 2002, din inițiativa Siminei Ivan, cu sprijinul Primăriei timișorene și al Filialei Uniunii Scriitorilor din România, a fost inaugurată o placă memorială care marca prezența în imobilul de pe strada Eugeniu de Savoya nr. 9 din Timișoara a uneia din cele mai active reviste săptămânale de cultură din Banatul interbelic, „Fruncea”, inițiată și condusă de către Nicolae Ivan (1905-1972). Momentului festiv i-a urmat un simpozion omagial, la care au participat Ion Marin Almăjan, Aquilina Birăescu, Simina Ivan, prim-rabin Ernest Neumann, Mircea Șerbănescu și Cornel Ungureanu. Revista Orizont a publicat în cele două pagini „Pro memoria” a numărului 1 din ianuarie 2003 un interviu realizat în 1972 de către Nicolae Țirioi cu prestigiosul publicist timișorean, prin formație inginer constructor de avioane, dar cu o manifestă vocație culturală. Și, conceput de Smaranda Vultur, un interviu cu fiica lui Nicolae Ivan, Simina Ivan, solistă a Operei de Stat din Viena.

— De ce ai ales să îți comemorezi tatăl în acest fel?

— Am vrut să fac ceva concret, în sfârșit, pentru că sigur că în gând ne amintim, dar am vrut să fac ceva concret, să las o urmă, un semn. E și o trambulină ca lucrurile să meargă mai departe, deși nu știu în ce direcție. Un semn concret e un fel de motor care acționează cine știe când... Asta am avut în gând. Și am vrut să îi ofer satisfacția aceasta și mamei. Este foarte greu să vorbești despre propriul părinte, mai ales într-o asemenea ocazie, și, mai ales când părintele a fost o persoană de o hiperdimensională decență, de "bănățean încuiat", cum singur se caracteriza. Doresc să mulțumesc, în numele meu și al mamei mele, tuturor celor care au făcut posibil acest moment, fără a mă aventura în a rosti nume, căci, fatalmente, aș face nepermise omisiuni. Momentul de azi este un act de dreptate, căci el înseamnă reîntoarcerea directorului de revistă în locul care și-a regăsit și el identitatea, înseamnă reîntoarcerea "Frunții" la numărul 9 al străzii redevinute Eugen de Savoya. Nu sunt sigură că "bănățeanului încuiat" i-ar fi plăcut să fie astfel sărbătorit. Cu siguranță, însă, ar fi fost fericit că la aceeași adresă se află redacția unui nou săptămânal, care se numește "Bănățeanul", și ar fi rostit inevitabilul "Tot Banatu-i fruncea".

— Te simți solidară cu spiritul de întemeietor al tatălui tău ? Simți nevoia de a face ceva în sensul lucrurilor pe care le făcea? Te identifici cu el ?

— Mă identific într-un fel. Nu că aș avea același talent și aceeași energie,

dar totdeauna i-am admirat trecutul. Când eram eu copil acest trecut, lumea în care tata trăise nu mai existau. Și pe domnul acela, așa cum îl văd în fotografii ca director al ziarului „Fruncea”, eu l-am cunoscut ca pe o cu totul altă persoană, pentru că a fost o fractură foarte mare a vieții între acea perioadă și perioada următoare. Și, sigur, cu ochii copilului care își idealizează părinții nu aș putea spune că perioada pe care o știu eu a fost mai nefericită decât cea dinainte. A fost doar altfel. Poate că au existat nefericiri pentru că ziaristica, publicistica, scrisul au fost pentru el o pasiune pe care nu a putut să și-o mai satisfacă după război și îmi amintesc unele lucruri legate de asta... Când mirosea a ziar proaspăt tipărit spunea că miroase a tipografie. Avea nostalgia Parisului, unde și-a făcut studiile superioare. Când simțea mirosul gazelor de eșapament, spunea că miroase a Paris, pentru că în anii □ existența automobilului era ceva special în Paris. Îi spunea mamei: “Să vezi că o să mergem la Paris când vom fi în baston”. Ei, nu s-a întâmplat așa... și probabil că a fost o tristețe mare pentru el. Nostalgia Parisului l-a urmărit pe tatăl meu întotdeauna. Nu l-a mai revăzut, căci cea mai mare parte a vieții lui Nicolae Ivan, aproape 40 de ani, s-a desfășurat în același loc: la numărul 9 al străzii care s-a numit, succesiv, Eugen de Savoya, Dimitrov, Ceahlău; acolo el a fost, succesiv, director de revistă, apoi "fără loc de munca" (firește, noțiunea de "șomer" nu mai exista în anii 50) și, în sfârșit, șef al secției de copiat note muzicale a cooperativei "Avântul", îndeplinind toate aceste funcții cu același nedezmintit entuziasm, indispensabil simț al umorului și talent al bucuriei. Dacă ar fi să aleg o singură calitate a lui, ea ar fi aceasta: talentul de a face din orice lucru, oricât de neînsemnat, un motiv de bucurie."Suntem săraci, dar trăim bine", avea obiceiul să spună.

— Cum ai descoperit cealaltă parte a existenței lui, care nu îți era cunoscută prin experiență directă?

— Povestea adesea despre ce i se întâmplase înainte de a o cunoaște pe mama. Yvonne, prima lui soție, a fost o prezență aproape fizică în casă și pentru acest lucru o admir foarte mult pe mama. Ea a respectat și a înțeles conservarea memoriei celeilalte femei. Până și în ultimul lăcaș, la cimitir, este mormântul tatei, mormântul lui Yvonne și locul în care va fi mama.

— Și despre revista „Fruncea” când ai auzit?

— O, demult. Eram mică. El vorbea despre revistă, iar mama i-a cultivat tatei amintirile, pentru că făceau parte din el. Poate că a doua parte a vieții lui a fost un fel de paranteză... nu știu.

— Ce rol au jucat cele două femei în viața aceasta? Ce fel de parteneri au fost?

— Cu siguranță că era o mare diferență între ele. Yvonne a fost o parteneră de scurt timp, dispărând atât de tânără. Evident, i s-a păstrat o imagine idealizată, a fost partenera anilor romantici.

— A ajutat și la revistă?

— Da, prin faptul că redacta rubrica de cosmetică și cea de modă, iar când tata a plecat pe front, a condus pur și simplu revista. Există scrisori în care ea îi scria într-o românească perfectă, impresionantă. A murit în □ sau □, pe când tata era pe frontul din Crimeea. A cunoscut-o în Franța și ea a acceptat să vină să trăiască aici, el neavând deloc intenția de a-și continua cariera de inginer. A lucrat o perioadă în Franța, la Renault și a venit în România ca să facă cu totul altceva. În schimb, mama a avut un cu totul alt gen de feminitate, iar între ei a fost un cu totul alt tip de relație. I-a stat alături în anii foarte grei. Fiind studentă refugiată din Cluj, mama cunoștea acest cuplu. Îi știa pe tata și pe Yvonne, care erau foarte cunoscuți în Timișoara și mi-a povestit cum într-o zi, fiind pe Corso, el i-a pus în mână un mic afiș despre șansoneta franceză despre care urma să țină o conferință. Ea a fost foarte impresionată că domnul acesta pe care îl cunoștea atât de bine i-a dat ei un afiș. Cred că s-a dus la conferința aceea, iar după război, când mama a dat concurs la Operă, el era în sală. Pe urmă, după schimbarea regimului, l-a cunoscut personal la cantina Operei, unde el rupea cartelele de masă de la intrare. Era greu de recunoscut, albise. Se schimbase fizic foarte mult. Și așa a început... Au fost niște ani foarte grei, pentru că atunci, în anii 48-49 el nu avea de lucru. Apoi, mai țin minte, pentru că eram mică, în apartamentul nostru, unde e acum bucătăria, camera i-a fost dată unei milițiene, Varvara, care avea un copil și un concubin cu care se bătea. Iar mama, care era cântăreață la Operă, gătea în baie. Nu exista încălzire centrală și era atât de frig încât aburii înghețau pe pereți. Mama gătea și îmi făcea baie mie... A fost o viață inimaginabil de grea. Încetul cu încetul, tata a început să câștige și el. Dădea ore de franceză. Apoi și-a găsit de lucru chiar pe strada noastră, la secția de copiat note muzicale a cooperativei „Avântul”.

— **Ce rol a avut mama în alegerile tale ? I-ai urmat cariera ...**

— Da, cariera mamei, dar cu felul de a fi al tatei, mai degrabă. Cu mai multă detașare cumva. Am moștenit de la el, poate, tendința spre risipire, pentru că mă interesează foarte multe lucruri în afară de meseria mea: să citesc psihologie abisală, să scriu, să traduc. Mi-ar plăcea să mă ocup de toate. Din fericire, am meseria asta și mă obligă serviciul să mă concentrez, însă aș putea să mă apuc de multe lucruri, așa cum a făcut și el, pentru că, neavând o meserie care să-l absoarbă intelectual, s-a împrăștiat. Limba franceză o stăpânea la perfecție, ca atâtea alte limbi, pe care eu nu le știu: maghiara, greaca. Știa nemțește, englezește, italienește, Mă simt prin pasiunea asta pentru limbile străine aproape de el. Mai ales prin franceza pe care nu am învățat-o niciodată cu el. Dar după un anumit timp și prin contactul cu familia Yvonnei din Franța m-am pomenit că o stăpânesc mai bine decât orice limbă străină. Când am fost la Paris în anul 1986 m-am regăsit într-un mediu foarte familiar.

— **Poate e rezultatul povestirilor lui despre lumea asta, despre faptul că făcea să-ți pară aproape ceea ce era departe.**

— Probabil. În 1986 am fost prima oară la Paris, la un concurs de canto, unde am luat locul întâi. Sprijinită de familia din Franța, am primit viza de ieșire pentru a pleca. Eram la București atunci, locuiam acolo. După asta nu am mai

primit viză. Și acum doi-trei ani am fost la Paris singură, să caut pur și simplu urmele lui. Și le-am găsit întâmplător. Am simțit nevoia de a fi *fizic* în locurile acelea. De aceea mă bucur că am făcut acum lucrul acesta *concret* de a pune o placă pe casa unde locuiam și unde a fost redacția revistei „Fruncea”. Nu din orgoliu, ci pentru că e ceva concret... e ceva care începe altceva...

— **Știu că aveți acasă o arhivă extraordinară.**

— Da, e o arhivă aflată nu într-o dezordine mare, dar cam înghesuită, datorită spațiului mic. Nu se poate numi totuși arhivă, pentru că ar trebui să fie într-o ordine desăvârșită. Lucrurile sunt toate acolo: întreaga colecție a revistei, clișee pe sticlă, șpalturi, fotografii.

— **Speri să ai timp să le pui în ordine ?**

— Da, sigur. Revista a apărut din 1934 până în 1945, cu o regularitate săptămânală. Iar din lucrările în manuscris rămase de la tatăl meu mă gândesc să editez câteva. De pildă, *Istoria Teatrului liric din Timișoara*, din perioada Imperiului austro-ungar, foarte documentată și care cuprinde în paralel și istoria orașului, spectacolele, stagiunile, distribuția, repertoriul.

— **Deci interesul lui pentru istoria teatrului liric se lega în primul rând de interesul lui pentru Timișoara.**

— Da, pentru Timișoara, în primul rând. A scris și o mică istorie a orașului, care a apărut în două ediții, în perioada interbelică. Timișoara era motivul principal și centrul vieții lui.

— **Te ducea la spectacole?**

— Da, la Filarmonică și mai ales la Operă. Copilăria mea înseamnă casa de pe Eugeniu de Savoya, nr. 9, dar și Opera și culisele Operei și cabinele cu mirosul de scenă, de praf, de machiaj. Mi se părea fascinant. Eu mă jucam singură de cele mai multe ori. Jucam secvențe din opere, cu bijuteriile de scenă ale mamei, machiată... Probabil că era și un contrast foarte mare între viața de zi cu zi și lumea aceea. După ce mama s-a pensionat, iar tata a murit, mama nu a mai vrut să meargă la Operă, să audă de Operă.

Eu am terminat Liceul de Arte Plastice și mulți ani nu am mai avut nici un contact cu acea lume. Și, dintr-o dată, am fost împinsă să iau ore de canto și să intru în corul Operei. Mie îmi venise ideea să mă fac actriță și atunci mi s-a sugerat să iau niște ore de canto pentru voce. M-am dus la doamna Fenia Nicolau, profesoara mamei și am început la 17 ani să iau ore de canto... Nu am intrat la Institutul de Teatru și atunci am dat concurs în corul Operei, unde am reușit, sigur ajutată și de maestrul Weiser, care a fost ani de zile maestru de cor și o cunoscuse pe mama. Așa am reintrat în atmosferă și nu am mai părăsit de atunci lumea aceea...

— **Iar astăzi, când ești solistă a celei mai importante opere din lume,**

Staatsoper din Viena, lumea aceea ți se pare așa cum o vedeai când erai copil, când ai început să joci? Exerciți și acum o fascinație asupra ta?

— Sigur. Altfel nu aș face meseria asta. Cine face o meserie legată de scenă are nevoie de evadare, de dedublare...

— O simți ca pe o formă de eliberare sau de constrângere?

— Nu simt nici o constrângere, niciodată. Chiar dacă lumea mă întreabă: Vai, dar tu trebuie să te abții de la o mulțime de lucruri. Nu este greu să te culci devreme sau să nu mănânci. Astea nu sunt sacrificii. Iar momentul spectacolului este, poate, cel mai puțin interesant din tot procesul de creație. Nu lumea aceea cu succesul, cu partea care se vede e interesantă pentru mine, ci partea care nu se vede, culisele, până începe spectacolul și mă machiez, atunci e extraordinar.

— Crezi că arta e o formă de a accesa universuri care nu sunt accesibile celorlalți?

— Da, conștient sau inconștient. Și acum eu sunt într-o fază în care îmi dau seama conștient de ce o fac și la ce îmi servește, chiar prin pura tehnică vocală. Am înțeles asta printr-o profesoară pe care am găsit-o într-un moment providențial: doamna Margarita Lilowa, o bulgăroaică stabilită la Viena. Orice cântăreț ia lecții toată viața.

— E o condiție ideală să înveți toată viața.

— E și o meserie în care dacă nu progresezi înseamnă că dispari. Chiar și tehnica vocală... mulți cântăreți nu își pun problema asta. Fiecare are căile lui de a ajunge acolo, la miez, dar mie tehnica vocală mi-a dat o porțiță spre dimensiunea spirituală a meseriei mele. Un concurs de împrejurări m-a împins către asta. Așa mi-au căzut în mână cărțile lui Jung, care îmi deschid porți una după alta și înțeleg ceea ce înțelegeam fără a putea exprima. E un moment important al vieții mele.

— Iar semnul pe care l-ai pus azi, o urmă legată de existența tatălui tău, de proiectele lui, l-ai pus și cu gândul de a fi o poartă deschisă spre ceva?

— Nu l-am pus cu gândul acesta. Nici nu știu dacă l-am pus cu un gând. Nu am spus „acum fac asta și o să se întâmple asta”. Știu din experiență că trebuie să faci totul cu credința că ceva se va naște din lucrul acela.

— Important este că s-a născut o urmă într-un oraș care atâtea decenii s-a vidat de propria lui memorie. E o întoarcere și o recuperare în sensul trăitului, în sensul deschiderii de noi uși. Poate cineva va împinge sau nu o ușă... poate cineva va avea curiozitatea...

— Ca și atunci când te rogi : e mai puțin eficace dacă te rogi pentru ceva foarte concret decât când te rogi în general să fie bine. E mult mai important așa.

Interviu publicat în numărul 1 / 2003 al revistei „Orizont”

Sursa: www.memoria.ro